

Valtiovarainministeriö
valtiovarainministerio@vm.fi

Asia Lausunto selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi
valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta

Viite: Lausuntopyyntö 4.2.2014 (VM064:01/2012)

Lausunnon antaja Kemin kaupunginhallitus
Valtakatu 26, 94100 Kemi

Kemin kaupunginhallitus on kokouksessaan 31.3.2014 § 116 päättänyt antaa asiasta seuraavan lausunnon:

Uusi malli on selkeämpi ja yksinkertaisempi kuin nykyinen järjestelmä, koska kriteereiden määrää on vähennetty ja päällekkäisyyksiä poistettu. Kemin kaupungin nykyisen valtionosuusjärjestelmän mukaiset laskennalliset kustannukset ovat 115,2 miljoonaa euroa ja uudessa mallissa 111,7 miljoonaa euroa. Laskennalliset kustannukset pienenevät 3,5 miljoonaa euroa. Myös omarahoitusosuus kasvaa 3 miljoonaa euroa 73 miljoonasta eurosta 76 miljoonaan euroon. Lisäosien määrä kasvaa 0,37 miljoonaa euroa. Muutokset tarkoittavat, että peruspalvelujen valtionosuudet pienenevät 6,5 miljoonaa euroa eli 14 prosenttia.

Nykyinen yleinen osa ja lisäosat esitetään korvattavaksi kolmella lisäosalla. Lisäosakriteerit (ei omarahoitusosuutta) ovat syrjäisyys, saamen kotiseutu ja työpaikkaomavaraisuus. Kemi saa lisäosaa työpaikkaomavaraisuuden perusteella 1,12 miljoonaa euroa.

Ikärakenteen ja sairastavuuden painoja esitetään muutettavaksi VATT:n ja THL:n tekemien tutkimusten perusteella. Näiden uusimpien selvitysten mukaan iän paino on pienempi kuin aiemmin on arvioitu ja kustannusten muodostumisessa tulee nykyistä enemmän ottaa huomioon sairastavuuden aiheuttamat kustannukset. Selvitysten perusteella ikärakenteen painoa

pienennetään 70,4 %:in (nyk. 82,4 %) ja sairastavuuden painoa nostetaan 24 %:in (nyk. 9,5 %).

Ikärakennekriteerin painotuksia esitetään muutettavaksi siten, että iäkkäämpien ikäryhmien eli yli 65-vuotiaiden yksikköhinnat putoavat. Esimerkiksi suurimman eli 75 – 84 -vuotiaiden yksikköhintaa esitetään pienennettäväksi 50 prosentilla. Myös 19 – 64 -vuotiaiden ikäryhmän laskennallinen kustannus pienenee. Alle 15-vuotiaiden ikäryhmähinnat nousevat. Kokonaisuutena muutos ikäryhmäkriteerissä pienentää Kemin laskennallista kustannusta noin 16,5 miljoonalla eurolla.

Sairastavuuskerroin lasketaan terveydenhuollon (paino 59,77), vanhustenhuollon (paino 27,44) ja sosiaalihuollon (paino 12,89) osatekijöiden perusteella. Terveystenhuollon kustannustekijät ovat Kelan tilaston mukaan erityiskorvattavat sairaudet (12 kpl) ja alle 55vuotiaiden työkyvyttömyyseläkeläisten painokerroin. Vanhustenhuollossa otetaan huomioon vanhusikäluokille tyypillisimmät erityiskorvattavat sairaudet (6 kpl). Sosiaalihuollon kustannustekijänä otetaan huomioon alle 55 -vuotiaiden työkyvyttömyyseläkeläisten painokerroin. Sairastavuuden yksikköhinta nousee 438 eurosta /asukas 1119 euroon/asukas. Kemin osalta käy kuitenkin niin, että sairastavuuskerroin laskee 1,868 → 1.370. Sairastavuuden laskennallinen vaikutus nousee Kemin osalta 18,2 miljoonasta eurosta 34,2 miljoonaa euroon eli +15,9 miljoonaa euroa.

Kemin kaupunki esittää, että iäkkäiden ikäryhmien yksikköhintojen muutokset (-27 --50 %) ovat liian suuria, joten niitä tulee selvästi lieventää. Sairastavuuskertoimen esitetty muutos on tarpeellinen.

Työttömyyskertoimen tarkoituksena on korvata työttömyydestä kunnalle aiheutuvia kustannuksia. Kertoimen mukainen laskennallinen osuus on kaikille kunnille yhteensä 470 miljoonaa euroa. Määrä pysyy lähes entisen suuruisena. Työttömyyden kustannukset kuitenkin kasvavat jatkuvasti pitkäaikaistyöttömyyden ja siihen liittyvien taloudellisten ja sosiaalisten ongelmien myötä. **Kemin kaupunki esittää, että työttömyyskertoimen perushintaa nostetaan vastaamaan paremmin työttömyydestä kunnalle aiheutuvia kustannuksia.**

Uudeksi kriteeriksi esitetään koulutustaustaa, jolla tarkoitus vaikuttaa perusopetuksen kustannusten perusteella saatavan valtionosuuden määrään. Kerroin muodostetaan ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa vailla olevien 30 -54 -vuotiaiden osuudesta vastaavan ikäiseen väestöön. Tutkimuksessa on todettu, että vanhempien koulutustaustalla on vaikutusta oppimistuloksiin. Suuri ilman tutkintoa olevien osuus kunnassa nostaa valtionosuuden määrää verrattuna kuntaan, jossa vastaava osuus pienempi. **Kemin kaupungin mielestä kriteeri on perusteltu ja sitä tulee edelleen kehittää, jotta oppimistuloksiin saadaan muutos.**

Vieraskielisyyden painoarvoa lisätään nykyisestä merkittävästi, koska se laajenee samalla koko väestön kattavaksi (koski aiemmin vain 6-15 -vuotiaiden ikäryhmää perusopetuksessa). Kriteerillä pyritään ottamaan huomioon nykyistä paremmin maahanmuuttajien kunnille aiheuttamia kustannuksia. **Kemin kaupunki esittää, että pakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikan hakijoiden kotouttamiskustannuksien korvaamista tulee myös lisätä.**

Työpaikkaomavaraisuuden lisäosan perusteella määriteltujen laskennallisten kustannusten tarkoituksena on korvata keskuskunnille kustannuksia, jotka aiheutuvat alueellisten palvelujen tarjonnasta ja työpaikkojen syntymiseen liittyvistä investoinneista. Yhteensä kriteerin vaikutus on kaikille kunnille 202 miljoonaa euroa eli 37 euroa asukasta kohti. Kemin osuus on 1,1 miljoonaa euroa eli 50 euroa asukasta kohti. **Kemin kaupungin mielestä kriteerin painoarvoa on nostettava, koska keskuskunta tarjoaa naapurikuntien asukkaille sellaisia vapaa-ajan – ja kulttuuripalveluja joita kehyskunnat eivät järjestä. Näihin palveluihin ei saada uudessa järjestelmässä kohdennettuja valtionosuuksia.**

Tulojen tasauksen painoarvoa lisätään siirtämällä noin 720 milj. euroa kustannusten asauksesta verotulojen laskennalliseen tasaukseen. Nykyinen 91,86 %:n tasausraja nostetaan 100 prosenttiin. Puolet voimalaitosten kiinteistöveron laskennallisesta tuotosta otetaan mukaan tasaukseen. Tasauslisänä kunta saa 80 % laskennallisen verotulon ja tasausrajan erotuksesta, jolloin omavastuuksi tulee 20 %. Nykyisin omavastuuta ei ole. Vastaavasti tasausvähennyksenä kunta maksaa 30 % tasausrajan ylittävästä osasta lisättynä ylityksen luonnollisella logaritmillä, jolloin tasausvähennys on progressiivinen (30 -38,1 %) . Nykyisin tasausvähennys on kiinteä 37 %. **Kemin kaupunki esittää, että omavastuuta pienennetään nostamalla tasauslisä 90 %:in, koska verotulot vaihtelevat vuosittain tarpeettoman voimakkaasti mm. yhteisöveron vuoksi. Lisäksi Kemin kaupunki esittää, että voimalaitosten kiinteistöveroa ei tule sisällyttää verotulojen tasaukseen.**

Valtionosuusjärjestelmämuutokseen liittyy tasaus vuosina 2015 – 2019. Tasaus on vuonna 2015 enintään 50 euroa /asukas, vuonna 2016 korkeintaan 100 euroa, vuonna 2017 180 euroa, vuonna 2018 260 euroa ja vuonna 2019 380 euroa. Vuosi 2014 on vertailuvuosi. **Kemin kaupungin mielestä viiden vuoden siirtymäkausi on tarpeellinen, joskaan se ei poista muutoksen aiheuttamaa painetta veroprosenttien nostamiseen.**

Myös kotikuntakorvausmalli muuttuu ja myös siinä uudistuksessa Kemi näyttää häviävän. Perusopetuksen kotikuntakorvauksille esitetään omaa yhtä pitkää siirtymäaikaa niihin kohdistuvien muutosten tasaamiseksi.

Kemissä 1.4.2014

KEMIN KAUPUNGINHALLITUS

Kaupunginjohtaja

Tero Nissinen

Kansliajohtaja

Jukka Vilén